І. Э. Хілюта,
настаўнік пачатковых класаў вышэйшай катэгорыі
гімназіі № 2 г. Ваўкавыска

Засваенне новай лексікі малодшымі школьнікамі праз тэматычны падыход

Тэма: Віды сказаў (3 клас)

Мэта: у канцы ўрока вучні павінны ведаць асаблівасці розных відаў сказаў і ўмець вызначаць іх у маўленні.

Задачы:
- арганізаваць дзейнасць па паўтарэнню ведаў пра сказы па мэце выказвання і па інтанацыі;
- фарміраваць уменне ўжываць адпаведныя знакі прыпынку пры іх афармленні на пісьме;
- садзейнічаць развіццю арфаграфічнай зоркасці, мыслення, звязнага маўлення;
- ствараць умовы для ўзбагачэння слоўнікавага запасу дзяцей;
- выхоўваць цікавасць да роднай мовы, павышаць узровень пазнавальнай актыўнасці.

Абсталяванне: падручнік, карткі для групавой, парнай і індывідуальнай работы, кластэр-табліцы, мульцімедыйная прэзентацыя, электронны трэнажор “Беларуская мова- 3 клас”.

Ход урока

Этап	Змест	Метады і прыёмы ўзбагачэння слоўнікавага запасу	Формы навучання
	І. Арганізацыйна-матывацыйны этап		
1.Арганізацыйны момант і матывацыя (каля парт) *1 хв.*	*Весела гучыць званок.* *Яго голас вам знаёмы.* *Запрашаю на ўрок* *Беларускай мовы!* У пачатку ўрока я хачу даведацца пра ваш настрой. *Гульня “Вясёлка настрою”* Назавіце свой настрой, выкарыстоўваючы колеры вясёлкі: **Чырвоны** – ВЯСЁЛЫ	Тэма “Колер”	Індывідуальная

	Аранжавы - БАДЗЁРЫ Жоўты - ДОБРАЗЫЧЛІВЫ Зялёны – СУР ' ЁЗНЫ Блакітны - РАЗГУБЛЕНЫ Сіні - СУМНЫ Фіялетавы - ТРЫВОЖНЫ	*Гульня “Вясёлка настрою”*	
2. Пастаноўка вучэбных задач *2 хв.*	Якой будзе тэма нашага ўрока, вы здагадаецеся, калі ўважліва паслухаеце мае пажаданні і выкарыстаеце першыя літары названых слоў. Я жадаю вам на ўроку беларускай мовы быць **С**тараннымі, **К**емлівымі, **А**ктыўнымі і **З**адаволенымі сваёй працай… Як вы лічыце, якой будзе тэма нашага ўрока? (Сказ) **Тэма**: Віды сказаў. Сфармуліруйце задачы ўрока, устаўляючы патрэбныя словы. **Задачы ўрока:** *-паўтараць…;* *-вучыцца вызначаць … ;* *-развіваць … , папаўняць …. .*	*Актыўны метад*	Франтальная
3.Арфаграфічная хвілінка. Электронны трэнажор 3 клас *3 хв.* *Праца па картках*	Паглядзіце на экран, выберыце патрэбную літару або літары і растлумачце свой выбар. ЛЕБЕ **(ДЗ)** Ь ДЗЯ(**Ц**)ЕЛ У**(Д)**ОД ІН**(Д)**ЫК **(Д)**РАЧ КРЫЖА**(ДЗ)**ЮБ Як назваць адным словам, хто гэта? (ПТУШКІ) Якая з іх лішняя і чаму? *4 вучня працуюць па картках.* **К1. Устаў прапушчаныя літары. Абвядзі ў кружок лічбы побач з пабуджальнымі сказамі.** 1) Зараз жа мый рукі і с…дай за стол! 2) Дзеці вес..ла плёскаліся ў р…чцы. 3) Хто любі…ь чытаць кнігі пра падарожжа? 4) Пеця, будзь ласкавы, зрабі цішэй гук т…левізара. 5) Пекар п…чэ духмяныя булкі. 6) Сустракайце нас праз два месяцы. **К2. Устаў прапушчаныя літары і патрэбныя знакі прыпынку пасля кожнага сказа.**	*Арфаграфічная гульня*	Франтальная Індывідуальная

<table>
<tr>
<td></td>
<td><table><tr><td>А вы ведае…е, хто ж…ве пад нашым ганкам(…) Ніколі не здагадаецеся(…) Старая жа…ка(…) Чаму старая(…) Дык яна ж многа г…доў там ж…ве (…) Пас…бруйце з ёй (…)</td></tr></table></td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>4.Чыстапісанне.
4хв.</td>
<td>Літара, якую будзем пісаць на чыстапісанні, знаходзіцца ў слове птушкі. Яна абазначае гук процілеглы парнаму звонкаму [б] .
Які? [п] . А літара? (пэ)
Якая заканамернасць схавалася ў чыстапісанні вам дапаможа здагадацца сказ? Які будзе працяг?

Пп ць Пп це Пп … (ці Пп цё Пп ця Пп цю)
Птушку пазнаю…ь па палё…е, а чалавека – па рабо…е.

Што гэта за сказ? Ахарактэрызуйце яго.
Як разумееце сэнс прыказкі? (Вось і па нашай рабоце на ўроку нашы госці змогуць пра нас даведацца)
Спішыце каліграфічна правільна прыказку.</td>
<td></td>
<td>Індывідуальная</td>
</tr>
<tr>
<td></td>
<td>ІІ. Аперацыйна- пазнавальны этап</td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>1.Актуалізацыя тэарытычных ведаў.
5хв.</td>
<td>Складанне картак памяці.
Вучні павінны знайсці сярод прапанаваных картак тыя, якія характэрызуюць іх сказ і наклеіць у табліцу.

1 група: карта памяці “Апавядальны сказ”<table><tr><th colspan="2">Апавядальны сказ</th></tr><tr><td>Што выказваюць?</td><td>Паведамляюць пра падзеі, думкі і пачуцці.</td></tr><tr><td>Знакі прыпынку</td><td>У канцы сказа ставіцца кропка</td></tr><tr><td>Асаблівасці</td><td>-</td></tr></table>
2 група: карта памяці “Пытальны сказ”<table><tr><th>Пытальны сказ</th></tr></table></td>
<td>ТРКМ
“Кластар”</td>
<td>У групах
(6 груп)</td>
</tr>
</table>

<table>
<tr>
<td></td>
<td>
<table>
<tr><td>Што выказваюць?</td><td>Пра што-небудзь пытаюцц</td></tr>
<tr><td>Знакі прыпынку</td><td>У канцы сказа ставіцца пытальнік</td></tr>
<tr><td>Асаблівасці</td><td>Ёсць пытальныя словы: ці, колькі, які, калі, хіба, дзе</td></tr>
</table>

3 група: карта памяці “Пабуджальны сказ”
<table>
<tr><th colspan="2">Пабуджальны сказ</th></tr>
<tr><td>Што выказваюць?</td><td>Выражаюць пажаданне, заклік ла дзеяння, загад, просьбу, параду</td></tr>
<tr><td>Знакі прыпынку</td><td>У канцы сказа ставіцца кропка або клічнік</td></tr>
<tr><td>Асаблівасці</td><td>Ёсць словы-“памочнікі”: давайце (давай), няхай (хай)</td></tr>
</table>
Праверка выкананых работ груп.
Па якім крытэрыі выдзяляюць гэтыя сказы? (па мэце выказвання)

А які яшчэ існуе крытэрый? (па інтанацыі)
Складзем карту памяці.
Карта памяці “Клічны сказ”
<table>
<tr><th colspan="2">Клічны сказ</th></tr>
<tr><td>Што выказваюць?</td><td>Выражаюць пажаданне, моцнае пачуцце, рывітанне, віншаванне</td></tr>
<tr><td>Знакі прыпынку</td><td>У канцы сказа ставіцца клічнік</td></tr>
<tr><td>А аблівасці</td><td>Могуць сустракацца пытальныя словы.
(Ёсць словы-“памочнікі”: эх, ох, ух, ах, ой, ай)</td></tr>
</table>
А якія яшчэ ёсць асаблівасці клічных сказаў вы даведаецеся праз некалькі хвілін.
</td>
<td></td>
<td>Франтальная</td>
</tr>
</table>

2.Прымяненне ведаў на практыцы. *5 хв.*	А зараз мы з вамі крыху пасмяемся і праверым вашы веды па тэме “Сказ”. Прачытайце смяшынку. Ахарактарызуйце кожны сказ. Віця кажа тату. - Тата, давай гуляць у футбол. - А як мы будзем гуляць? - Ты забірай у мяне мяч, а я буду плакаць. Прачытайце смяшынку. Ахарактарызуйце кожны сказ. - Міхаська, што ты робіш? - Пішу пісьмо Алінцы. - Ты ж яшчэ пісаць не ўмееш! - Ну і што! І яна ж чытаць не ўмее!		Франтальная
Фізхвілінка “Беларусь мая” *3 хв.*	Давайце адпачнем. Танцавальна-рухальная фізхвілінка		
3. “Адкрыццё” новых ведаў. Работа па падручніку. *5хв.*	**Практ. 136, с. 78** Клічныя сказы маюць словы-“памочнікі” як і пабуджальныя. Толькі зусім іншыя: эх, ох, ух, ах, ай, ой, вох. Яны дапамагаюць найбольш выразна выказаць пачуцці гаворачага. Прачытаем клічная сказы. Назавіце словы--“памочнікі”. **Практ. 137, с. 78** З дапамогай спецыяльных слоў і інтанацыі ператварыце сказы ў клічныя. Запісаць 3 і 4 сказы (на дошцы)		Франтальная
	І І І. Кантрольна-ацэначны этап.		
1.Лексічная хвілінка. *3хв.*	Вазьміце карткі **аранжавага** колеру і знайдзіце назвы птушак, якія схаваліся сярод літар замежнай мовы. *Гульня “ У пошуках птушак”* GЗЯFЗЮWЛSZЯJ NЦGЕЦSЯPLSУК SQПWRУГRJАЧN JWЧАQGПSNЛЯ	Тэма “Птушкі”. *Гульня “ У пошуках птушак”*	У парах

	LДЗSЯGЦRЕЛZW Якіх яшчэ вы ведаеце птушак?		
2.Замацаванне вывучанага. Самастойная работа *5хв.*	На картках **белага** колеру прапануецца прачытаць 3 сказы, вызначыць від сказа паводле мэты выказвання і паставіць знакі прыпынку ў канцы кожнага з іх. 1 рад: У вясновым лесе гучна кукавала зязюля Колькі разоў пракукавала зязюля Знайдзіце зязюлю ў энцыклапедыі 2 рад: Дзе хаваецца пугач ад сонечнага святла Драпежны пугач палохае ўначы звяроў і птушак Намалюйце пугача 3 рад: Не палохайце шэрую чаплю Як чапля будуе сваё гняздо Прыгожая чапля нерухома стаіць на адной назе Самаправерка ў адпаведнасці з узорам. **. ? .** | **? . .** | **! ? .**		Індывідуальная
3. ***Слоўнікавая работа*** *5 хв.*	А ведаеце, што ў Беларусі з 2000 г.арганізацыя аховы птушак выбірае птушку года**.** Галоўная мэта гэтай арганізацыі – прыцягнуць увагу насельніцтва да хараства прыроды і птушак, што жывуць вакол нас. У мінулыя гады сімваламі Беларусі былі: бусел, пліска, верабей, ластаўка, кнігаўка, салавей, чапля, гусь, удод, зязюля, сава. Птушка 2016 года – гогаль. *Расказаць пра сябе яна можа толькі па-руску, а так як у нас урок беларускай мовы, мы паспрабуем зрабіць вусны пераклад тэксту.* **Гоголь - красивая утка. У её короткий клюв, чёрно-белое оперенье и глаза жёлтого цвета. Живёт гоголь в дуплах деревьев по берегам рек и озёр. Питается жуками, стрекозами, мошками и**		Франтальная

<table>
<tr>
<td></td>
<td><table><tr><td>даже мелкой рыбой. В полёте птицу можно определить по «свисту» крыльев.</td></tr></table>
Птушку наступнага года выбяруць у студзені.
Птушцы гогалю так спадабалася беларуская мова, што яна хоча паглядзець, як добра вы вучыце тэматычныя групы слоў.
На картках ружовага колеру трэба перакласці і запісаць словы па-беларуску.
2 вучня працуюць каля дошкі.
<table>
<tr><th>Дзяўчынкі:</th><th>Хлопчыкі:</th></tr>
<tr><td>сентябрь-
январь -
март -
июнь-
октябрь-
декабрь-
август-
май-
февраль-</td><td>вопрос-
дневник-
мел-
учительница-
учебник-
знания-
тетрадь-
отметка-
бумага-</td></tr>
</table>
Узаемаправерка.</td>
<td>Гульня “Перакладчыкі”</td>
<td>Індывідуальная</td>
</tr>
<tr>
<td>4.Вынік урока. Выстаўленне адзнак.
1 хв.</td>
<td>Над якой тэмай сёння працавалі?
Прадоўжыце сказы:
Па мэце выказвання сказы бываюць…
Па інтанацыі сказы бываюць…
Якое заданне ўрока выклікала цяжкасці?</td>
<td>Актыўны метад</td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>5. Інструктаж па выкананні дамашняга задання. 1хв.</td>
<td>Кожны вучань выцягвае картку з назвай птушкі.
<table><tr><td>верабей</td><td>бусел</td><td>дзяцел</td><td>ластаўка</td><td>снягір</td></tr></table>
Трэба скласці па аднаму сказу кожнага віда паводле мэты выказвання.</td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>6.Рэфлексія
2хв.</td>
<td>Гульня “ПАХВАЛІ”
Карыстаючыся словамі- памочнікам, падзякуйце сваіх аднакласнікаў за ўрок…
✓ За творчасць;
✓ За добрыя паводзіны;
✓ За дапамогу сябру;</td>
<td>Гульня “Пахвалі”</td>
<td>Індывідуальная</td>
</tr>
</table>

	✓ За набытыя веды; ✓ За акуратна выкананую работу; ✓ За актыўную работу; ✓ За …. Дзякуй усім за ўрок! Развітацца з вамі хачу радкамі верша: *Каб белы свет не здаўся вузкім,* *Каб годна жыць сярод людзей,* *Любіце мову беларуску,* *Любіце з кожным днём мацней!*		

Літаратура

1. **Короткевич, З. В.** Развитие критического мышления учащихся начальных классов посредством чтения и письма/ З.В. Короткевич, Е.В. Маскевич. – Мозырь: Содействие, 2008.
2. **Слоўнікавая скарбонка для пачатковых класаў:** беларуска-рускі, руска-беларускі тэматычны слоўнік / склад.: В.М. Макеўніна [і інш]; пад рэд. В.М.Макеўнінай. – Мазыр : Содействие, 2009.
3. **Сыско, І. Г.** Шляхі да роднай мовы/І.Г.Сыско. – Мазыр: Содействие, 2008.